

Koncept održivog razvoja – neke pretpostavke ostvarivanja*

Vladimir Lay

Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Sažetak

U žarištu su ovoga rada neke pretpostavke ostvarivanja održivog razvoja, novoga koncepta razvoja, koji nastaje posljednjih godina kao odgovor na izazove koje generiraju duboka strukturalna ograničenja postojećeg tipa razvoja. Ove razvojne pretpostavke razmatraju se kroz nekoliko ograničavajućih činitelja koje smo uočili u svakodnevnoj reprodukciji suvremenih društava, bivajući u tome donekle određeni životljenjem u društvu, u Hrvatskoj.

Razmatramo tezu da ostvarivanje koncepta održivog razvoja zahtijeva društvene promjene. Dajemo osnovne karakteristike tih promjena.

Na individualnoj razini razmatramo važnost dviju temeljnih pretpostavki: aksioloških, vrijednosnih i kognitivnih, spoznajnih. U posebnom poglavlju razmotrili smo nastajanje i širenje vrednota održivosti i održivog razvoja.

Temeljna pretpostavka ostvarivanja održivog razvoja na razini društva jest u nastajanju novih socijetalnih zakona koji će se postupno stvarati iz: novonastajućih vrednota, novih izračuna ekologijsko-ekonomijskih troškova proizvodnje i reprodukcije društava, redefiniciranja uloge institucija, obrazovanja za okoliš koje će se sustavno širiti, izmjene pravnog sustava, djelovanja umjetnosti i religija kao doživljajnog, duhovnog posrednika između života i individue. Socijetalne zakonitosti koje će sustavno i strukturalno generirati održivi razvoj neće nastajati bez prinude (bez vrijednosne, spoznajne, ekonomske, pravne i sl. nužde), koja pritišće postojeće obrasce ponašanja i djelovanja te tjera na društvenu promjenu.

Ključne riječi: društvene promjene, održivi razvoj, održivost, ograničavajući činitelji, pretpostavke, vrednote

UVOD

Održivi razvoj (*sustainable development* – dalje u tekstu – OR) implicira takve korjenite društvene promjene koje imaju značenje i karakteristike globalne, socijetalne civilizacijske revolucije, poput one kakva je bila industrijska revolucija. Riječ je o revolucioniranju, korjenitom mijenjanju načina (re)produciranja nekih temeljnih vrednota i odrednica suvremene civilizacije i kulture.

Odnos prema prirodnim resursima i prema prirodnoj osnovi života – kako bi se ukupni život nastavio na adekvatan način – ljudi će naprosto morati započeti mijenjati. Proces ovog mijenjanja ima svoje odrednice, pokretače, ograničavajuće činitelje i pretpostavke. Do dubljih promjena u smjeru održivosti doći će pod pritiskom novonastajućih nuždi i na njima narastajućih (novih) socijetalnih zakonitosti. Njihovo

* Rad je prezentiran na znanstvenom skupu »Uloga znanosti u održivom razvoju«, Zagreb, 11–13. ožujka 1993.